

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**In hoc corpore continentur tripartite historie ex Socrate
Sozomeno et Theodorico in vnu[m] collecte et nuper de
greco in latinu[m] translate libri numero duodecim ...
Cassiodori senatoris iam ...**

Cassiodorus, Flavius Magnus Aurelius

Augustensis, [ca. 5.II.]1472

Liber Quartus incipit

[urn:nbn:de:bsz:31-323790](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-323790)

Quis orientales Julio rescripserunt. xxvj.
 Quis Athanasio Alexandro remeante prouenerit. xxvij.
 Quomodo Paulus denuo Constantinopolim sit expulsus, et que
 neces introducto in ecclesiam Macedonio sint facte. xxviij.
 Denuo de calūnijs contra Athanasium. xix.
 De legatis orientaliū epōz apud cōstāte directis p̄ his q̄ gesserūt. xx.
 Quia Constans fratrem pro fide monuerit: eo quia Constantius
 Sardice conciliū conuocari precepit. xxj.
 Athanasij relatio de nece Pauli cōstātinopolitani pontificis. xxij.
 De conuentu epōz in sardicense conciliū. xxij.
 Littere sardicēsis concilij ad vniuersos epōs. xxiiij.
 De legatis sardicēsum ad constantiū destinatis et de nefanda ma-
 chinatione contra eos a Stephano antiocono presule cōtinata. xxv.
 Epistola Constantij ad Athanasium ut ad eum veniret. xxvj.
 Alia epla eidem pro eadem re. xxvij. Tercia eidē. xxviij.
 Epla Julij ad alexādrinos pro Athanasio. xxix.
 Quis Cōstātiū petierit athanasium et q̄d Athanasius a cōstātio. Et
 quomodo orthodoxis pōtificibz recipiētibz suas ecclias bēticā sint ex-
 pulsi. Tricesimum.
 Epla Cōstātij ad alexādrinos ut susciperent Athanasium. xxx.
 Epistola Constantij p̄ Athanasio ut aboleretur quicquid p̄ atha-
 nasio gestum ē. Tricesimumsecūdum.
 Quomodo Athanasius Alexandriam sit reuersus. xxxij.
 Quibz occasionibz tunc respublica turbabatur et de diuisione anti-
 oconi populi propter fidem. xxxiiij.
 Epla hierosolimitani concilij ad egiptiacos epōs. xxxv.
 De Magnentio tiranno et de betranione atqz nepociano. xxxvj.
 De insidijs contra Athanasium gestis et de leuitate Constantij. xxxvij.
 De macedonio et eiusdem crudelitate. xxxviiij.
 Epla Constantij per quam oīa gesta contra Athanasium habita
 sunt cassata. xxxix. Liber Quartus incipit,

SOZOMENVS.

SITVA. SVB. IMPERIO. CONSTA Ntini
 per cōtias talia puenunt, Quo moriente rursus ad querimonias
 venit dogma niceni concilij. Nam licet viuento Cōstātino nō eum
 oēs suscipere tñ apte rennuere non audebāt. Quo moriēte pluri-
 mi ab eo indubitāter se abstinere concilio. Erāt enī isti qui pmit-
 etiā videbant eē suspecti. precipue vero arrij sectatores Eusebius et
 Theognius cuius dogma se firmare credebāt si reūti athanasiū pro-
 hiberēt et confedatori suo egiptiace diocesis iura straderēt, Et illi q-
 dem hec agebant ministrāte sibi presbri p quē cōstātini ipso Arrij
 fuerat reuocat. Erat enī is presbri cōstātio quog grat eo q pñū
 ei seruauerat testamentū ita ut vsq ad pncipē palacij q potētes ha-
 beret accessū. Eusebius aut i aula impiali videbat perspicu ut suos
 confedatores faceret augustos ac pces. Quāobrem de dogmate rurs-
 priuatim et publice disputatiōes crebro pferebant et simul oriebant
 iniurie inimicie et plima q ex talib solent sepi prouenire. .ij.

Pterea athanasius ab occidentali parte i alexandriā ē reul. que etiā
 Cōstātino viuens redire maluerat. Dicit aut q etiā testamēto vo-
 luit hoc conscribere. Sz quōz ita desyndē ē et maior fili cōstantin-
 hespiarū partiū pnceps hō egit lrasq huiusmodi ad populū destina-
 uit alexandrinum. Cōstātio cesar pplo ecclie catholice alexandrie ostitu-
 to Reg vraz scūssimā mētez arbitror ignorare. pterea athanasiū
 adorāde legis predicatōre ad temp gallijs fuisse directū quōz feroci-
 tas crudeliū inimicōz ei i periculo sacri ei capitis imminebat. Ne-
 fosan per malignoz calliditatem aliquid incōgruū sustinēt. Ut er-
 go hoc euitaret ab imminētib sibi necessitatib ē ablat et ita me iu-
 bente habitare pcept ē. ut i hac ciuitate i qua degebat bona ei ne-
 cessaria non deessent. Talis ē enī ei vchabilis vtz diuis freta sola-
 cijs ut etiā molestias asperiores fortune despiciat. Qua pp licet ad
 carissimā reuētiā vraz dñs nī bte memorie Cōstātino pi me pat
 eundem epm suo loco restituere pposuerit tñ quōz humana forte pre-
 uent. anq hec complet vota requieuit osequēs arbitratū volū-
 tatē diue memorie impatoris implē. Qui dum ad vos remeauerit
 qualē a me venetiōez habuit agnoscetis. Nō enī ē mirabile si qd in
 eo gessim qd laudet meā nāq aiaz imago desiderij vñ et scema tāti
 viri ad hō mouit et iuitauit. Diuina puidētia vos custodiat frēs.

Lis fr̄is fr̄eꝛ athanaſij alexandriã venit libeter qꝫ eũ plebs . iij
vniuerſa alexandria ſuſcepit . Arriani vero diuatiõẽ facta
aduertus eũ frequẽtes eũ ſeditiões ſubinde ſuſcitabãt per quas occa-
ſio prebebat Eulebio ut derogaret ei apud conſtantiũ impatoriẽ . quõꝫ
nõ decernẽte cõmuni dõilio epõꝫ s̄ auctoritate ſua corripuiſſet ec̄ciã .
Tantumqꝫ his derogatiõibꝫ adũm eſt ut indignante impatore de
alexandria vrbẽ proiceret . Eodem tẽpẽ moriente eulebio epõ cesarie
paleſtine cognomento pamphili agapius diſcipũs eiꝫ ſuſcepit ep̄atũ
qꝫ et alios pl̄imos edidit libros et de vita doctõis ſui mltã ſcripſit .

Non multo poſt tempore conſtantiũ im- Sozo. iij.
perator conſtantiĩ maioris filiꝫ dum nitit̄ inuadere partẽ
iunioris fr̄is conſtantis circa aquileiam congreſſiõẽ factã p̄mitur
ſulatu acindini et proci . Quamobrem romani imperij p̄ncipa-
tus occidẽtaliũ quidẽ partiũ peruenit ad conſtantiẽ . orientalis aut̄
ad conſantiũ Theodoricus . Quintum .

Sicut tempore quo cõſtantiũ ad p̄henne tranſiit imperiũ teſtamẽ-
to filijs tẽporale distribuẽs regnũ nullus enĩ eorũ erat p̄ns p̄bo a ſo-
rore p̄pã ſibi met cõmẽdato ſuũ credidit teſtamentũ . precipiẽs cũ Cõ-
ſtantiõ dari qui inter alios videbat̄ eſſe vicinorum . et p̄iꝫ venire
poſſe credebat̄ . Hinc iſte conſtantiõ factus not̄e tradito teſtamẽto ac-
cepit ad eum ingrediendi fiduciam . Qui videns facile conſtantiõ
voluntatẽ . et velut calamũ ventis impellentibꝫ agitari p̄ſũpſit dẽ
euangelica dogmata bellũ aſſũmẽ . et adũſus ec̄ciã aſp̄imã erigere
tempeſtatem . Dicebat enĩ eẽ culpabiles qui conſubſtãtialitatis vocẽ
que ſcripta non inueniret̄ in fidei doctrina poſuiſſent qđ inter ſacer-
dotes et eos diſcordiam generaret . Hinc ergo athanaſiũ et eius
ſectatores aculans inſidias inſtruebat . Huiꝫ coopatores erãt Eule-
bius et theognius et theodorius perinthius . qui eloquentior videbat̄
et ſcripſit explanationes euangelioꝫ quem plurimi heradioten vo-
cant . Iſti nãqꝫ ſepiꝫ vidẽtes impatoriẽ reũſiõẽ athanaſij mltõꝫ cau-
ſam aſſerebant eẽ malõꝫ . Et non ſolũ egyptũ s̄ ſeditiam paleſtinã et
p̄henicẽ vicinãſqꝫ gentes eiꝫ gr̄a dicebãt eẽ ſb̄atas . Proinde h̄ mo-
di verbis leuiſſimã obſidẽtes impatoris itẽtiõẽ ſuaſerũt ut athana-
ſiũ ab ec̄ciã rurfus expelleret . Qui agnoſcẽs eorũ cõſiliũ ad partes he-
ſperias abiit . Sextum .

Verum Eusebius constantinopolitanus eiusque confortes calumnias in athanasium factas iulio romano pontifici destinaverunt. Qui ecclesiasticam sequens legem etiam ipsos Rome venire precepit et venabilem athanasium ad iudicium regum larem evocavit. Ille evocatione suscepta continuo venit calumniarum vero sarcinatos. Rome quod profecti non sunt scientes facile suum posse capi mendacium. Sed videtes oves pastore desolatas lupum super eas pro pastore constituerunt id est gregorium qui sex annis bestiis ferocibus crudeliter usus penam malicie sue solvit ab omnibus amarissime laniatus. vij.

Athanasius autem veniens ad constantem postquam constantinopolitanus iunior fuerat bello defunctus arriane cohortis cum gemitu referebat invidias. Et bellum de apostolicam fidem gestum patrieque eius nomen maxime oculis ab illo celebrati memorabat et quod communi lege synodus roborata videret. hec insinuando cum lacrimis ad patrum zelum excitavit imperatorem Mox namque ut hec audiuit mandavit fratri mones ut paterne pietatis inviolabilem servaret hereditatem cum et ille pietate gubernando regnum et romanorum tyrannos euicisset gentesque positas in circuitu subiugasset. Socrates, Octavum.

Et siquidem tempestate constantinopolitana altera prioris superioribus rebus ex huiusmodi causa processit Alexander constantinopolitane presul ecclesie post certationem cum arrio terminatam ex hac vita recessit episcopus tricesimo tertio vite anno nonagesimo et octavo nullumque in suum constituit locum sed mandavit ut unum ex duobus quos ipse nominaret eligeret. Et si quidem vellent docibile simul et vite optime testimonio decoratum paulum a se presbiterum ordinatum virum etate quidem iuvenem sed sapientia senem episcopum sibi metum ordinaret. Si vero ex habitu solummodo revertentem eligere vellet macedonium faceret. Tunc diaconum existentem quod et etate senior videret. Ex hac causa maior contentio pro episcopi ordinatione surrexit. ecclesiaque tribavit. Cum utique populus divisus esset in duas partes alijque defenderet arrianum dogma alij vero niceni decreta concilij. Igitur donec alexander viveret. Omousiani potiores erant arrianorum quod illi cotidie divitiis minuebant. Cum vero alexander obisset contentio rursus ex utraque parte commota est. Qua propter Omousiani paulum ordinare pontificem Arriani vero macedonium. Et in ecclesia quod herene cognovit que est vicinia iuxta basilicam sophiam paulus est ordinatus in quo potius alexandri sententia prelati videbat. ix.

Post paululum vero tempus imperator constantinopolim ve-
niens • indignatur ob ordinationem factam arrianorum episcoporum.
Constituto concilio • paulum quidem remoueri precepit • eusebium vero
ex nicomedia migrans constantinopoli episcopum esse decreuit. Quo fa-
cto antiochiam profectus est imperator • eusebius vero nullomodo cessare
patiebatur • sed omnia commouebat donec suum propositum perduceret ad effectum
Egit ergo ut in antiochia syrie synodus fieret • sub occasione quidem
dedicationis ecclesie quam patrum augustarum fabricari ceperat • et post eius
obitum constantino decimo anno eam a tempore fundationis expleuerat. Pro
veritate autem ad subuersionem atque destructionem niceni concilii • ad
quam synodum conuenerunt ex ciuitatibus diuersis episcopi nonaginta. Ma-
ximus tamen hierosolimitanus macharij successor non affuit • cogitans
quia ei posset subripi • ut in damnatione subscriberet athanasij. Sed
neque iulianus interfuit maxime rome presul • neque in locum suum aliquem
destinauit cum utique regula ecclesiastica iubeat non oportere preter senten-
tiam romani pontificis concilia celebrari. Fit ergo synodus anti-
ochie sub presentia constantij principis consulatu marcelli et probini
Erat autem quintus annus mortis constantini augustorum patris • preside-
batque tunc ecclesie antiochene flacillus successor eufronij. Fautores in-
eusebij opereprecium iudicantes athanasio derogare. Primum quidem
calumniati sunt quasi extra regulam egisset quam tunc ipsi decreuerant • quod
non ex sententia communis concilii episcoporum receperat sacerdotium • sed si-
bimet arrogando in ecclesiam ingressus fuisset • deinde quod eius adue-
tu turba generata plurimi seditione sint mortui • et quia aliqui ab
athanasio celi iudiciis dicerent eum contraditum. Hac derogatione
tunc habita constituerunt episcopum in alexandria primo quidem
eusebium cognomento emesenum. Quo ordinato et in alexandriam
ire metuentem gregorium fecerunt episcopum. His ita gestis transforma-
uerunt fidem nihil quidem culpantes niceni concilii sed principium preben-
tes quatenus frequentibus conciliis alia subinde mutant et reci-
tantes terminos fidei paulatini in arrianam uesaniam rependarent.

Eplā concilij de fide.

Nos neque sequaces arrij fuimus • quomodo enim episcopi presbiterum
sequestemus • neque aliam quamquam fidem absque expositione antiqui-
tatis suscepimus • sed etiam nos examinatores et cognitores eius fidei

43
facti sumus et iudicauimus potius quam secuti sumus. Didicimus enim ab initio credere in unum deum omnium deum uniuersorum intelligibilem sensibilemque creatorem et prouisorum, Et in unum filium unigenitum ante omnia secula existentem et cum suo genitore manentem per quem et omnia facta uisibilia et inuisibilia et qui in nouissimis temporibus per bonam uoluntatem patris descendit et ex sancta uirgine carne assumpsit et omnem uoluntatem sui patris impleuit et passus est et resurrexit et in celos ascendit et in dextera patris sedet uentus iudicare uiuos et mortuos et rex permanet in eternum et deus, Credimus et in spiritum sanctum, Si autem adiciendum est credimus et de resurrectione et uita perpetua, Nec in prima scribentes epistola ciuitatibus dirigebant, Sed post paululum aliam in antiochia dictauerunt, Eodem tempore etiam rempublicam contigit ualde turbari, Gens namque francorum circa gallias constituta romanis erat infesta, Tunc enim etiam terremotus maximus in oriente factus est et precipue antiochia anno iugiter est commota, f.

INTEREA gregorium deducebat in alexandriam sirianus magister militie et cum eo armati milites numero quingentorum milia, Quibus etiam aderant arrii sectatores ibi morantes, Sed quomodo athanasius ecclesia pulsus ne capere effugit arbitror esse dicendum, Erat enim uespere et ipse in uigiliis obseruans sperabatque futura collectio, Inter hec uenit magister militum et circa ecclesiam per cohortes suos milites ordinauit, Athanasius autem uisus que fiebant cogitauit ne pro se ulla lesio propter ueniret et precipiens diacono ut compleret orationem rursus psalmum fecit imponi, Dumque consonantia psalmodie celebraretur per unam ianuam ecclesie egrediebantur omnes, Quo facto milites quidem sine commotione steterunt, Athanasius autem in medio psallentium illeclus abscessit et hoc modo fugiens rome profectus est, Porro gregorius tunc alexandrine preesedit ecclesie, Alexandrinorum uero plebs non ferens quod erat gestum ecclesiam que diomisi nuncupatur incendit, f.

Eusebius autem legationem misit ad iulium romane urbis episcopum rogans ut contra athanasium iudex esset, Sed que de athanasio decreuerat iulius eusebius non occurrere agnoscere quia dum paucum tempus uixisset et post concilium uita priuatus est, Quapropter constantinopolitanam rursus in ecclesiam paulum introduxerunt, Idem etiam arriani in ecclesia que nunc dicitur pauli ordinare macedonium, Et hoc gerebat

degebat in vrbe roma, Cognoscēs ergo roman⁹ ep̄s crimina singulor⁹ et omnes niceno concilio concordare cōperēs eos in communionem suscepit tanq̄ oīm curam gerens. p̄t sedis p̄prie dignitatē singulis q̄ reddidit suas ecclesias. et oriētalibus scripsit ep̄s culpās quia non recte tractassent viros inculpabiles de suis eccl̄ijs expellentes et constituta niceni concilij minime conseruarent. Quo paucos ad certam diem sibi met adesse p̄cepit ut corā eis ostenderet se iustū super eis protulisse decretū et de cetero non se passurū interminatus est. nisi ab hui⁹modi turbis et nouitate cessarēt. Et ille quidem hec scripsit. Athanasius aut̄ et Paulus epistolās iulij oriētalib⁹ ep̄s direxerunt et singuli eor⁹ suas sedes adepti sūt.

Verum pontifices orientis grauius hoc ferentes. et ī antiochiā congregati iulio rescripserunt epistolam ornatō quidem stilo compositam p̄ronia vero maxime plenā. et non sine interminationis qualitate confectam. Fatebant enī circa omnes romanor⁹ ecclesiam esse munificā veluti que apostolicā haberet curam et antiquit⁹ mater pietatis existeret licz ab oriēte ad eā predicatorēs dogmatis aduenissent. se vero non p̄pterea sēdo loco habēdos existimabāt. eo q̄ non magnitudīe aut multitudīe abūdaret ecclesiarū cū vite qualitate non cederent. Crimēq̄ iulio imponebant. eo q̄ athanasij sectatoribus cōmunicasse viderēt. et tanq̄ eor⁹ concilio contumelias irrogasset eor⁹ q̄ sententiā destruxisset. et veluti iniustū eius factū ecclesiasticis q̄ sanctionibus dissonās arguebant. His itaq̄ conscriptis addiderūt. quia si suscipet iulij dānationē ab eis factam. et ordinatos ep̄os in damnatorum loco firmaret pacem cū eo et cōmunionem haberent. Si vero placitis eor⁹ resisteret contraria celebrarent. quippe cum orientales ep̄i non restitissent dum nouatus a romana pellerēt ecclesia. De his autem que p̄ter commune placitū de concilio niceno gesserāt. nihil ei rescribere maluerūt. Socrat⁹.

Hec itaq̄ oriētales ep̄i iulio romano pontifici rescripserūt. xvij. Cum vero athanasius alexandriā fuisset regressus. compulso populi partis Georgij qui illic fuerat ordinatus ep̄s. vehemens facta ē. et ex hoc dicebant turbas et neces hominum prouenisse. et huiusmodi crimina ī athanasium velut auctorem sceleris referebāt. dum hec in certaminibus frequenter eueniant. Ob quam causā

labinis macedoniane presul hereseos athanasiū frequenter accusat,
Qui si cogitaret quāta mala contra athanasiū et omouianos arri
ani gesserūt. aut quāta concilia ppter eum celebrata sūt. aut quāta
otra oēs ecclias macedoniē heresiarcha gessit erubescēs forte tacuisset.

Decimumoctauum.

CONSTANCIVS. igitur impator in antiochia de
gens. cum audisset rursus paulū canstātinopolitanā rece
pisse sedem. iratus sacra sua misit ad philippū q̄ tūc habebat maxi
mam inter alios iudices potestātē. et post principē secundus appel
labatur. ut paulū ecclia pelleret. et macedoniū introduceret. Prefe
ctus aut philippū sedicionem populi metuens. arte est vsus adūsus
paulū. et iussionem quidē principis celauit. Simulās aut publicū
se habuisse tractatum processit ad thermas vocabulo zeusippas. ibiq̄
cū honore q̄si necessario vocauit paulū. Cūq̄ venisset repēte p̄fectū
sacra monstrauit imperatoris. et ep̄s quicūq̄ illic iniustā sententiā
patienter tulit. Porro p̄fectus metuens multitudinis impetū que
ibi conuenerat. ppter timoris famā. vnam fenestrā thermarū iul
sit aperiri. Per que ad palaciū ductus paulus et missus in nauē ad
talia paratā velociter ductus ē in exiliū. iussit q̄ p̄fectus ut thessa
lonice seruares. ex qua paulus fuerat oriundus. quatenū illic licentē
viveret et in alijs illirici ciuitatibz non tñ ut ad partes oriētis acce
deret. Hoc itaq̄ modo paulus inopinabiliter de ecclia pulsus ē. Phi
lippus aut a thermis ad eccliam pperabat. Cum quo macedonius resi
dens in vehiculo cū p̄fecto simul et militibus armis inuit. Hoc
facto terror populū apprehēdit ad eccliam occurrerūt vniuersi omouisi
ani simul et arriani. Cūq̄ p̄fectus cū macedonio ad eccliam puenisset
et populū et milites irrationabilis timor inuasit. Dumq̄ eēt nimia
multitudo nec posset introire p̄fectus. milites ceperūt populū vio
lenter impellere. Et cum ppter angustiam loci recedere non valerēt
putantes eos milites sibi velle resistere. euaginatīs gladijs in eorū
necibus crassabant. Tunc ergo sicuti fertur perempti sūt circa tria
milia centum et quinquagita. alij a militibus interfecti. alij v̄ cō
pressionē sūt mortui. His actibus macedonius tanq̄ nihil mali
gerēs. sed veluti mundus et innocēs a p̄fecto magis qm̄ ecclesiasticis
regulis traditū sibi p̄cepit ep̄atū tantis q̄ necibz ip̄e et arriani ecclie

iura tenuerunt. Hoc tempore impator maiorē eccliam fabricabat. que nunc sophia vocat̄ et ē copulata ecclie que dicit̄ hīrene. Quā pater imperatoris cum esset prius modica ad pulchritudinē magnitudinemq; perduxerat. que modo velut sub vno arcuitu contineri noscuntur.

• xix •

INTEREA CONTRA ATHANASIVM. alia machinatio fabricata ē. Ecclesie namq; alexandrinorū augustorū pacē erogāda pauperib; frumēta donauerat que dixerūt athanasium vobis et suis utilitatibus applicare. Quod imperator credēs eū iussit occidi. Hoc sentiēs athanasius latenter effugit. Tunc igitur iulius romane vrbis ep̄s. cognoscēs arrianorū insidias aduersus athanasium machinatas postq; eusebij susceperat literas. euocauit athanasium cū audisset locū vbi erat absconditus. Inter hec suscepit et literas egiptiorū ep̄orū assentiū falsa eē que contra athanasium dicebantur. Quo factō iulius rescripsit eis qui fuerant antiochia congregati culpans eos primū de iniurijs literarū. deinde cur eū ad suū sinodū nō vocassent. canonicis quippe iubētibus extra romanū nihil decerni potestificem. insup quia latenter corrūperēt fidē et quia tiri gesta p̄ subreptionem fuerint et arte composita et q; contra ius ex vna parte cōfecerint monimēta gestorū referens et falsitatē de arsemio concinnatā. Epistolas ipsas ponere prop̄ fastidiū longe lectionis omisi.

Post paucū itaq; temp̄ paulus a thessalonica simulans se iter habere ad chorinthum italiam venit. et vna cū athanasio imperatori constanti actus suos indicauerūt.

Sozomenus. Ca. xx.

IMPERATOR AVTEM CONSTANS. fr̄ suo constantio scripsit. ut aliquos orientaliū ep̄orū satisfacturos p̄ eorū damnatione dirigeret. Quapropt̄ eligunt̄ tres Narcissus herinopolitanus ep̄s Theodor̄ heracie tracie et Marc̄ arethuse syriace. Qui veniētes italiam facta p̄p̄a vindicabāt mitētes imperatori psuadere orientalis concilij iustā eē sententiam. Cūq; fidei sue confessionē exigerent̄ in antiochia quidem fidē expositam celauerūt. Aliam vō describētes confessionē obtulerūt multo t̄n a niceno scilio dissonātem.

Vidēs aut̄ constās iniuste grauatōs homines. nec crimina fuisse vera pro quib; dicebant̄ a cōmunionē suspensi. h̄ gestū p̄p̄e dissonantia fidei cū satisfacē nequiuissent p̄ q̄ venerant remisit eos ad p̄p̄a.

Post tres autē annos rursus oriētales ep̄i occidētalibz aliā epl̄am direxerunt. qm̄ multoz versuū noīauere d̄scriptionē eo q̄ vltra priores prolixo eloquio confecta videret. In qua de substātia quidē dei nullam fecere memoriā eos autē qui dicunt ex non existentibus dei filiū aut ex alia essentia et non ex deo, et q̄ fuerit aliqñ tempus aut b̄m qñ non erat abdicarūt. Porro eudoxiū germanice sedis ep̄m martiriū atq; macedoniū portitores ep̄istolarū occidētales noluerūt suscipere sacerdotes dicētes dogmata nicena sufficere et nihil vltius oportere tractari. Cūq; constās a fratre petēs ut athanasius suā reciperet sedē. resistētibz hereticis nihil impetrare valuisset. Tūc athanasius et paulus adēutes poposcerūt fieri sinodū eo q̄ pro d̄fensione rectoz dogmatū expulsi probarent. Theodoricus. ƿ ƿ.

Vos audiens constans scripsit fratri monens ut paterne pietatis inuiolatā seruaret hereditatem. Cū et ille imperiū gubernando et romanoz tyrānos euicisset. et ī circuitu gētes barbaras subiugasset. His literis motus constanciꝰ precepit sardice que ē ciuitas illirici et orientales et occidētales conuenire pontifices. Multe siquidē et alie etiā passionē medicinā sinodicā requirebant. Nam et paulū constantinopolitane vrbis ep̄iscopū p̄ rectis dogmatibus arriani ad periculū mortis vsq; perduxerāt tanq̄ sedicionis auctozē. Et alia quidē adiecerant que calūniatoribus sūt amica que tamē tunc populus sc̄p̄dice p̄p̄ inimicoz insidias duci non passus est. Paulo post autē defūcto constante defledentes arriani leuissimā p̄cipis volūtatem. et a regia ciuitate pellētes paulū. eū ad ciuitatulā cucussenam migrare fecerunt que tunc erat cappadocię. nūc v̄ secūde armenie. Sed non sufficit in hoc cūctam turbantibz vitam pauli mirabilis licet ī solitudine constituti. Mittētes enī ministros necis eū morti violentissime tradiderūt. Et hoc beat⁹ athanasius refert in satisfactione p̄pe fuge ita dicens, ƿ ƿ.

Ep̄iscopum namq; constantinopoleos paulū persequētes. atq; comperientes suffocandū esse censuerūt in cucussa cappadocię auctozem h̄ntes philippū p̄fectū. Erat enī eoz hereleos tunc patronus. et consilioꝝ minister iniquoz. h̄modi enī crudelitātē blasphemia arrij germinauit. Contra vnigenitū namq; vesaniūt ministri p̄sumptionū eiꝰ. Hoc itaq; modo paulo defūcto magis ad celestia

regna perducto macedoniū statuerūt ep̄m • quasi consecratorem suū
quōz p̄xime sancto spiritui blasphemabat. Sed paulo post expulerūt
et eum dum creaturā non confiteret eū quē filiū scripte dicūt, Qua-
p̄pter respondendo illis heres̄ p̄pe auctor apparuit Consubstātialem
quidem nec iste patris filiū eē dicēs • similem tñ p̄ oīa genitori docēs
creatū vero sp̄m sanctū apte denominās. Nec itaq; non multo post
sicut dixim⁹ acta sunt, Socrates. xxiiij.

Undecimus itaq; annus erat patris duoz augustoz Consulz
autem fuere tunc rufinus et eusebius qñ celebratū fuit sardi-
cense conciliū ait ex hesperijs ergo partib⁹ ouenerūt ep̄i quasi trecēti
sicut athanasius. Ex oriētalibus sex et septuagita tantūmodo sicut
sabinus dicit, Inē quos annumerabat et scyras tanq̄ mareotis ep̄s
quem damnatores athanasij ad ep̄iscopatū hui⁹ prouicie p̄duxerūt
Excusauerūt etenī se alij p̄ infirmitatem corporis alij angustas in-
dicias accusantes et ob hoc iuliū romanū culpantes ep̄m. Dū utiq;
aū annū et sex menses sinod⁹ fuerit predicta et athanasius rome de-
geret expectans iudiciū sinodale. Cum ergo sardice conuenissent
orientales ad aspectū occidentaliū venire nolebant dicentes nō aliē
se ad uerba uentos nisi suo collegio athanasianos et paulianos ex-
pellerēt. Dū q; Protogenis sardicensis ep̄s et osius corube hispanie
non paterent a concilio remoueri pauli defensores et athanasij • illi
repēte discesserūt. Et ueniētes ad philippoli tracie seorsū fecere conciliū
et apte iā consubstātialem anathematizauerūt et sectā inequalis
substātie ep̄istolis conscribētes ubiq; miserūt Qui aut in sardice cō-
uenerāt primū quidē hoz dānauere uelaniā deinde accusatores atha-
nasij dignitate priuauerunt. Et terminū fidei niceni corroborātes et
tractatū de diuine substātie inequalitate respuētes consubstātialem
tem apertius tradiderūt etiā ip̄i ubiq; scripta p̄p̄a dirigētes. Ex utra-
q; ergo parte arbitrati sūt recte se facere oriētales quidē eo q̄ a se dā-
natos illi susceperunt. occidentales aut quōz aū cognitionem damna-
tores effugerant et quōz hi quidē nicenā seruabant fidē illi uero eam
adulterari presūperāt. Reddiderūt ergo locū paulo et athanasio nec
non et marcello ancire galacie qui dudū sicuti iam dictum ē fuerat
condemnat⁹. Theodoricus. xxxiiij.

Que vero sardide gesta sunt concilij litere clarius edocebunt quas
propter modum explanationis huic scripte inponere non omisi
Sancta synodus dei gratia sardide congregata ex urbe roma hispanis
gallijs italia campania calabria affrica sardinia panonia misia
dardania macedonia thessalia achaia hepiris trachia horo-
pe alia caria bitunia bellispondo phrygia pishidia cappadocia potio-
cilia altera phrygia pamphilia lidia insulis cidadibus egipto
thebaida libia galacia palestina et arabia unius episcopi et commi-
nistris sancte et apostolice ecclesie dilectissimis fratribus in domino salutem,

Multa quidem ac sepius ministri arriane velanie presumpserunt ad-
uersus dei seruos et rectam fide custodientes Adultera namque doctrina
proponentes orthodoxos expellere sunt conati Et in tantum insurrexerunt
aduersus fide ut neque auditus deo amabilius lateret imperatorum.

Igitur gratia dei cooperante etiam ipsi piissimi principes ex prouincijs
et ciuitatibus colligentes sanctum hoc concilium in sardicensium celebrari ur-
be preceperunt quatenus ablata omni discordia et omni perfidia procul
expulsa sola christi pietas apud omnes inuolata seruetur. Venerunt enim
orientales episcopi a piissimis imperatoribus inuitati precipue propter famam que
de carissimis nostris fratribus et comministris fuerat diuulgata. Id est
athanasio alexandrino et marcello antiochie galacie et asclepa gazen.
Forsitan etiam ad uos ipsos detractiones huiusmodi puenerunt quod etiam
nostras aures ventilare conati sunt ut ea que contra innocentes refe-
runt uera esse credant et iniqua hereseos celestis opinio. Sed hec diutius
facere permisi non sunt. Est enim presul ecclesiarum dominus qui pro his et pro uni-
uersis mortem sustinuit et propter eas ascensum ad celos nobis omnibus condona-
uit. Dudum itaque eusebius et maris et theodorus atque theognius uisa-
cius et ualens et minophantis et stephanus scripserunt iulio commin-
istro nostro ecclesie romane pontifici contra predictos consacerdotes nostros
id est athanasium episcopum alexandrie et marcellum episcopum antiochie galacie
et asclepam gaza. Scripserunt quod ex alijs partibus episcopi testimonium pro-
hibentes puritati athanasij consacerdotis nostri et ea que ab eusebio
et conscriptoribus eius gesta sunt nihil aliud quam mendacis et calunijs
plena esse firmantes cum utique euocati a carissimo et sacerdote iulio
et non occurrentes sicut scriptis eiusdem episcopi iulij comprobatur aperte uide-
antur calumniatores existere. Nam si de gestis contra eos habitis presumpissent

non tardarent occurrere. Verūtamē ex his etiam que fecerūt . in
 hoc sancto magno q̄ concilio eoz machinatio euidentē apparet, Veniē-
 tes enī in sardicensiū ciuitatem atq; vidētes fratres nostros . athana-
 siū . marcellū asclipam et ceteros ad iudiciū accedere timuerūt et nō
 semel non secūdo sed etiā frequenter citati vocationib; obedire nolu-
 erunt congregatis videlicet in concilio osio longeuo . qui pp̄ etatem
 atq; confessionē tantūq; laborem omni honore dignū apparuit et re-
 liquis sustinentib; et inuitantib; eos ingredi iudiciū atq; contra ab-
 sentes consacerdotes sicuti diffamauerāt atq; conscripserāt presentes
 ostenderent . Sed sicuti predixim; euocati non venerunt ut etiam in
 hoc calūniā pp̄am ostenderēt . et quodāmodo respuendo iudiciū in-
 sidias suas et molimina proclamarent . Nam qui de suis dictis con-
 fidunt etiā ad faciē probare non fugiūt . Quia vero nō occurrerunt
 nullū de eis ignorare osidim; . et si forsā rursus illic quicq; machi-
 nari voluerit sciant omnes quōz nihil habētes quo possint consacer-
 dotes nostros arguere absentib; detrahunt . presentib; effugiūt . Fu-
 gerūt enī carissimi fratres non solū pp̄ calūniā adūsus istos instru-
 ctam . verū q; suos p̄ diuisis criminibus accusatores occurrisse vider-
 unt . Proferebantur enim vincula et cathene venerant homines ab
 exilio et consacerdotes nec non cognati pariter et amici eoz qui pp̄
 istos mortui dinoscunt . Et quidē admirandū . aderāt ep̄i quozū
 vnus quidē cathenas gestabat et vincula quib; vinct; fuerat pp̄ter
 eos . Alij vero eoz nisi dijs mortē testabant afflicta quōz ad tantam
 supbiā sūt perducti ut etiā ep̄m occidere conarent . Quē nisi fuga li-
 berasset obierat . Venit etiā consacerdos noster beat; theodolus fugi-
 ens eoz molimina quib; fuerat iussus occidi . Alij vero gladiozum
 vulnera demonstrabant alij famem se ab eis passos ingemiscebant .
 Et hec non quilibet homines testabant . s; omnes ecclie p̄ quib; hi
 qui occurrerūt et qui legatione fungebant . insinuabant violētiarū
 per testes armatos milites populos cū fustibus iudiciū terrores fal-
 sarum literarum obiectiones . Lecte sunt namq; litere Theognij
 contra consacerdotes nostros athanasiū marcellū et asclipam ut eti-
 am impatores mouisse viderent . Quas literas diacones theognij
 vulgauerunt . Sup̄ hec oīa virginū nuditates ecclesiarum incēdia

carceres contra confacerdotes nostros adhibitos : Que oia prelia non nisi pro detestabili arrianorū heresi cōmissa noscunt. Quisquis enim eorum respuisset ordinationē atq; cōmunionem his necessario subdebat iniurijs. Conspiciētes igitur facinorū suorum angustias confusi recesserunt et ulterius non valentes hec abscondere in sardicēsum venerunt urbem ut per aduentū suū quasi talia se nequaquā perpetrasse monstrarent. Videntes ergo quib; calumnias irrogauerant oppressos a se simul accusatores increpationes et p̄ oculis suis habentes. euocati ad iudicium ingredi nequiverunt. Athanasio quippe marcello et asdepa nostris confacerdotibus fiducialiter agētib; et nimis ingemiscētib; et imminentibus atq; prouocātib; eos. et pmittentibus non solum se calumnias euidenter ostendere : sed etiam que in eorū eccl̄ias deliquissent. Illi vero tanto consciētie terrore constricti sūt ut fugerent. et p̄ fugam suas calūnias aperirent delicta q; sua iudicij declinatione faterentur. Et licet non solum ex prioribus. sed etiam ex istis malicia eorū atq; calumnie patefiant. Tamen ut neq; per fugam occasionem ulterius iniquitatis accipiāt curauimus contra veritatem factā eorū examinare molimina. et hoc proposito ex his que gesta sunt eos calumniatores inuenimus. et nihil aliud nisi aduersus confacerdotes nostros insidias institutas. Nam arsenium quem dicebant ab athanasio peremptum. hic uiuit. et inter uiuentes commorari dinoscitur. Ex quo etiam alia probantur esse conficta. Quia uero etiam calicem diuulgauerunt fractum a Machario Athanasij presbitero testati sunt qui de Alexandria et mareote uenerant nihil tale fuisse gestum.

Sed etiam episcopi egipti iulio confacerdoti nostro scribentes. ualde firmabant. quia neq; suspicio fuisset huiusmodi. Proinde dixerunt monimēta aduersus eos fuisse conficta que tamē probatum est ex vna parte celebrata in quib; gestis pagani examinabantur et cathecumini. Ex quibus vnus cathecuminus inquisitus ait intus se fuisse quando macharius uenerat ad eundem locū. Alter autē interrogat; dixit. illū famosissimum squirā tūc egrotasse et ī cellula iacuisse ut ex h̄o appareat nihil gestū ex hominib; sacramētis eo q; cathecumini int; fuissent et squiras nō adēt; h̄ iacēt; egrotu;

Is namq; malignissimus Squiras mentitus eo q; athanasius quos-
 dam sacros incendisset libros illo tpe egrorasse declaratus ē. quando
 machari? ibi fuit, Vnde etiam ex hoc calūniator apparuit, Deniq;
 pro hui? calūnie mercede dederunt Squire nomē epī. q; neg; presbiter
 fuerat aliqñ. Duo namq; presbri qui cum melecio aliqñ degebāt. et
 postea ab alexandro epō ciuitatis alexandrine suscepti sūt et cū artha-
 nasio constituti testati sūt nunq; illū presbiterum eē melecij neg; ha-
 buisse melecium in mareote ecclesiam vel ministrum et qui penitus
 neg; presbiter fuerat nunc eū velut epm produxerūt ut eo nomine ī suis
 calūnijs terre reuiderent auidiores. **L**ecte sūt enim et litere cō-
 sacerdotis nostri marcelli. et inuenta est eusebij similiū q; nequicia.
 Nam ea que veluti querimoniam faciens marcellus dixit hec tanq;
 ipse confirmaret accusauerunt. Nec ergo sūt lecta et reliqua et pre-
 cedentes pariter questiones. relicta q; hui? viri fides inueta ē. Non
 enim a sancta maria sicut isti firmabant dedit deo verbo pncipiū.
 neg; finem hre asseruit ei? imperiū. Sed regnum eius et sine pnci-
 pio et sine termino eē conscripsit. **A**sclepias aut comminister obtu-
 lit monumenta antiochia dēta sub accusatorū presentia et cesarien-
 sis eusebij sententia iudicantium epoz et se ostendit innoxium. Recte
 siquidez o carissimi fies euocati frequenter obedire noluerūt. recte q;
 fugerunt. Conscientia namq; sua perterriti p fugas suas calūnias
 indicarūt et que presentes accusatores sup eis dixerant etiā pbaue-
 runt. **A**d hec autem etiā eos qui dudum accusati p arrianaz
 heresem fuerant et pcedi. non solū suscepūt. sed etiam in maiori or-
 dine posuerūt. Diaconos ad presbrium pmouentes presbros ad epātū
 Non ob aliud nisi ut impietatē seminare et dilatare potuissent. et
 fidei corrumpere pietatem. **S**unt aut hoz principes Eusebius
 Theodor? heracie Narcissus nerodian? cilicie Stephanus antioch-
 ie Georgius laodicie Achac? cesarie palestine Minophantis Ephe-
 sus vsaciū Singiduni Misie Valens Npzi Pannonie. **I**sti nā
 q; oueniētes cū orientalib; nō sinebāt eos nec ī sanctū scilū ingre-
 di nec omnino accedere ad ecclesiam dei. **E**t venientes in sardicam
 conciliabula apud semetipos p loca singula faciebant. **E**t acta que-
 dam cum terrorib; concinnabant. quatenus nihil penitus ad iudi-
 cium perueniret, **N**eg; sanctum possemus celebrare concilium.

Hec omnia cognoscere potuimus a sacerdotibus nostris Machario Palestino et Asterio arabie qui cum eis uenerunt et ab eorum perfidia recesserant. Hi namque ad sanctum concilium uenientes. uolentiam quam passi sunt. narrauerunt. nihil dicentes apud eos agi rectum. Insup adiicientes. quia dum essent recte fidei prohibiti fuissent ab his ad hec loca uenire. et propter interminationem. uix ab eis intercedere potuissent. Ob hanc causam sardice uenientes. in una domo cuncti manserunt neque breui tempore a se recedere patientes. Quia uero tacere non decuit nec sine uindicta relinquere calumnias uincula nec uulnera concinnationes falsarum epistolarum uerba nuditates uirginum. exilia. destructiones ecclesiarum. incendia. migrationes a minoribus ciuitatibus ad maiores ecclesias. et pro omnibus aduersus rectam fidem nunc arrianam uesaniam pro eos crudeliter insurgentem. propterea carissimos quidem fratres nostros et comministros Athanasium alexandrine ciuitatis episcopum et Marcellum ancyre galacie et Alepam gaze comministrantes christo innocuos et puros esse decreuimus scribentes ad uniuscuiusque parrochiam ut singularum ecclesiarum populi cognoscentes sui episcopi puritatem. eum se episcopum et habere et sperare cognoscant. Eos autem qui in eorum ecclesias luporum instar ingressi sunt id est Gregorium in Alexandria Basiliu in Ancyra Quincianum Gaze. nec episcopos notandos. nec christianos nec quamlibet penitus cum eis habendam esse communionem. nec eorum litteras habendas neque scribendum eis. Theodorum uero heracie europe et nerodianis cilicie et cesarie palestine Marcium et Achacium. uersaciium singiduni. misse Valentem ex mysiis. pannonie minophantem. ephesi. et Georgium laodicie. Licet metuentes ab oriente non uenerint. tamen eo quod a beate memorie Alexandro ciuitatis alexandrine pontifice sunt damnati et eo quod secum arrianos habeant. et propter crimina eis illata generali eos decreto sanctum concilium episcopatu deposuit. Et decreuimus non solum episcopos eos non esse. sed neque communionem cum fidelibus promereri. Eos enim qui diuidunt a paterna substantia et diuinitate. alienant uerbum a patre. diuidi ab ecclesia catholica conuenit. et esse alienos nomine christiano. Sunt igitur et nobis et omnibus anathema. eo quod uerbum ueritatis uideant esse cauponati. Apostolicum namque preceptum est. Siquis uobis annunciauerit pre-

quod accepistis anathema sit. His ergo nullum cōmunicare denū
 ciate. Nulla enim cōmunio luci ad tenebras. Nos pellite procul ab
 omnib; Nulla enim concordia xpo ad belial, Seruate vos fratres
 carissimi ut neq; scribatis eis neq; eorum scripta suscipiatis. Studete
 simul et vos carissimi fratres et cōministri tāquam spiritu presentes
 nostro concilio cōsentire atq; subscriptione v̄ra decernē. que ab oib; ²
 vbiq; cōministris nostris consonantia vna seruantur. Abdicāz
 autem illos et extra terminos catholice ec̄ie procul abicim; qui nō
 affirmant q; deus est xps. h̄ aiunt verus deus nō est. q; filius ē. Sed
 verus filius nō ē. nec genitus sit simul et ingenitus. Sic enī se intel
 ligere natum profitentur. quia sic dixerunt; quod natum ē factū ē
 Et q; cum christus ante secula sit. dederunt ei principiū atq; finem.
 quod non in tpe sed ante secula. Proinde vne vipere ex aspide ar
 riana progressa sūt. Valens et Vrsacius. qui gloriāntur et non du
 bitant se dicere xpianos profitentes. quōz verbū et quōz spiritus et
 vulneratus et non interfectus et mortuus est et resurrexit quodq; co
 hors studet hereticorū diuersas eē substātiās patris et filij et spūs sc̄i
 pronunciant et eas esse diuersas. Nos aū hanc pcepim; et erudi
 ti sumus. hāc habemus catholicam apostolicamq; traditiōem et fi
 dem atq; cōfessionem vnā eē substātiā noīantes patris et filij et
 spiritus sancti. Et si querant que sit filij substātia profiteamur eam
 esse que patris indubitanter nunq; p̄z sine filio neq; filiū sine p̄e
 fuisse credentes nec esse posse qd est verbum spūs Absurdum nanq;
 est dicere aliqn̄ fuisse p̄z sine filio patrem neq; noīari nec eē potu
 isse. Est enim ip̄i; filij testimonium. Ego in patre et p̄r in me. Et
 ego et p̄r vnū sum;. Nullus n̄m negat natum. sed quib; natū ē
 omnia oib; que inuisibilia et visibilia nuncupant opifex est arch
 angeloz et angeloz et mundi humaniq; generis. Quōz ait Omnū
 artifex sapientia docuit me. Et. oīa p ipm facta sūt. Nō enim sp esse
 poterat si sūpsisset exordiū. Quōz verbū qd sp est non habet inīciū
 Deus aut nunq; terminū habet. Non dicimus patrem filiū eē neq;
 rursū filiū p̄rem eē. Sed pater filij p̄r est. et fili; patris est filius.

Confitemur virtutem esse filiū p̄ris. Confitemur verbum dei pa
 tris eē. p̄t quod aliud non est verbum verum deum et sapientiam
 et virtutem verumq; filium tradimus. et nō sicut ceteri filij noīant.

ita filiū dicim⁹. Quō illi aut grā gnatiōis dii erūt. aut eo qd dignē
fiant. filij nuncupantē nec pp̄ vnā substātiā que est p̄ris et filij. Cō-
fitem⁹ itē et vni⁹itū et p̄mogēitū. h̄ vni⁹itū verbū dicim⁹ qd sp̄ fuit
et ē i p̄re p̄mogēitū aut h̄monē hoī h̄ tñ differt pro creatura cōmuni
quōz et p̄mogēitū a mortuis confitem⁹ vnum eē deum. Confitem⁹
vnā p̄ris filijq̄ diuinitatem. Negq̄ quisquā negat. p̄rez filio mai-
orē aliqñ. h̄ pp̄ aliam essentiā nō pp̄ differentiā. Sz qz ipm nomē
patris mai⁹ ē filio. Nec aut illoz blasphemā atqz corruptibilis intē-
pretatio est. Hac grā eum dixisse contendunt. Ego et p̄ vnū sum⁹
pp̄ concordiam et vni⁹itatem. h̄ reprobaui⁹ oēs catholici. i
tellectū eoz fatuū et abiectū sicuti mortaliū hoīm. qui quōz corrupē
ceperunt offendentes. discordare noscunt et ad permutationes ascē-
dunt hoc modo. distātiā et discordiam intē p̄rem deum oīpotentē
et filiū eē posse dicentes Qd absurdum est eē intelligere. et aliquate-
nus arbitrari. Nos aut a credim⁹ et affirmam⁹ et sic intelligim⁹
quōz sacra scripta locuta est Ego et p̄ vnū sum⁹ pp̄ eēntie vni⁹itātē
que est vna et eadem p̄ris et filij. Et credim⁹ sp̄ sine p̄ncipio et sine
termino hunc regnare cū p̄re et non h̄re nec tempus nec defectū eī
imperii. qz sp̄ est. Nunq̄ enī eē cepit ideoqz nec deficere poterit. Cre-
dim⁹ eē percipi⁹ paraclitū sanctū spiritū quem ip̄e dñs nobis pro-
misit et destinauit. Et credim⁹ missum. h̄ is passus non est. h̄ homo
quo indutus est quem assūpsit ex Maria virgine. Qui pati potuit
sicut mortalis homo deus aut immortalis est. Credimus. qz tercia
die resurrexit non deus in homine. h̄ hō in deo resurrexit. quem et
obtulit patri suo donū quem vtiqz liberauit. Credim⁹ aut quōz oportu-
no tpe atqz diffinito oēs et de oībz ip̄e iudicabit. Tanta liquidem
eorum stulticia et ita crassitudine tenebrarū eozū mens excecata est
ut nequeant lumen cernere veritatis. Nec intelligere qua ratione
dictum est ut et ipsi in nobis vnum sint. Palam vero est cur dixerit
vnum quōz apostoli spiritum sanctū dei acceperūt. h̄ tñ ip̄i nō erāt
sp̄s. nec aliquis eoz aut verbū aut sapientia aut virtus aut vni-
genitus erat. Sicut ergo et tu inquit vnum sum⁹ sic et isti in nobis
vnum sint. Certissime igitē scripta diuina hoc distingit. In nobis in-
quit vnum sint. Non ait Sicuti nos vnū sum⁹ ego et p̄. Sed disci-
puli in semetipsis cōiuncti et copulati vnum sint. Et fidei confessiōs

in gratia et pietate dei patris et domini in saluatoris nostri concessione et caritate unum esse possunt. Ex his litteris agnoscitur et accusatorum calumnia et priorum iniquitas iudicium et dogmatum vera salubritas. Nō solum enim de diuina nos beati patris docuere natura sed sebetiam eruditione dispensationis explanauerunt.

xxx.

Hec Constans agnoscens doluit quidem leuitatem fratris inspiciens et infremuit aduersus instigatores malorum et imperatoris facilitate ita decipientium. Duos autem episcopos ex Sardicensi concilio electos. cum litteris misit ad fratrem. cum quibus et magistrum militum Salianum pietate iusticiaque fulgentem. Littere vero non solum monitionem habuerunt atque consilium sed sebetiam interminatione pio principi condecens. Primum quidem enūciauit fratri ut episcopis preberet auditum et iniquitates a Stephano aliisque cognosceret presumptas. nec non et Athanasium gregi pro restituere. Patefacta quippe calumnia prescoporum iudicium iniquitate et crudelitate reuelata. Adiecitque quia nisi vellet quod iustum est facere. ipse ad Alexandriam pergeret et Athanasium quibus desiderantibus restauraret inimicorumque cateruas procul expelleret. Hanc autem epistolam Constans in Antiochia suscipiens promisit se facturum que qualitas temporis annuebat. Sed in his perterriti veritatis impugnatores nefandissimum machinati sunt scelus. Applicuerant etenim sacerdotes a concilio destinati in loco remotiore. magistro vero militum alio mansionem acceperat. Porro Stephanus tunc antiochenus episcopus cum alijs tyrannicis cooperantibus. nauem naufragio preparabat. cum quibus assertores rectorum dogmatum varis nitebantur absorbere calumnijs. Non itaque erat dux quidam iuuenis Onager nomine. cum asperitate veniens. et iniqua consulatione congaudens. Qui non solum in plateis diuersos afficiebat et fustibus lacerabat. sebetiam domos impudenter inuadens viros ac mulierum honestissimas abstrahabat. Et ut non longius eius extendam calliditatem contra optimos viros preparatam narrabo presumptionem. Is enim Onager ad quandam fornicariam veniens ait nuper quosdam venisse peregrinos et nocte hinc necessariam meretricis. Porro sumens quidem indisciplinatorum et eos in vicino episcoporum metato celans prexit cum meretrice ad ianuam ubi illi viri quiescebant eamque apertam inueniens persuasit omni puerorum pecunia data ut

mulierem introducēt in ianuam quā ipse monstrabat. ubi quippe
utrumque sacerdotū dormire videbant eamque mulierem interius prece-
pere accedere. ipse vocaturus socios est egressus. Contigerat enim unū
seniorem episcopum Eufratam nomine. in loco exteriori dormire vincētē
autem sic enī dicebat alter in interiori cubiculo quiescebat. Cūque
intra ostiū puella venisset sonū pedum Eufrata cognoscens. dum
esset obscurum quis ambularet interrogavit. Illa vero loquente con-
turbatus Eufratas. demonēque putans eē mulieris vocem imitatā
repente saluatorem christum ad suū vocavit auxiliū. Onager autē dux
iniquitatis hoc facto cum socijs est ingressus iniquos damnans eos
et iniquitatis iudices destinatos. Multo clamore facto concurrerunt
et serui. Surrexitque Vincenci⁹ et claudētes ianuā dom⁹. septē quidē
calūniatorū oprehendere potuerunt. Onager vero cū reliquis fugit
Detenta tñ est cū illis et mulier. Diluculo autē magistrū militum quē
cum illis venerat excitantes ad palaciū processerūt et presumptiones
Stephani proclamantes dicebant iam nō egere iudicio neque verberibus
iniquitates eius. Magister vero milicie precipue clamitabat
rogans ut iuberet imperatorem nō sinodice sed iudicialitē potē iniquā
examinari presumptionem promittens primum episcopos se clericos tra-
diturum et oportere etiam ministros Stephani ita stradi. Cūque
ille impudenter contenderet dicens clericos non subdendos esse ver-
beribus. placuit et imperatori et iudicibus ut intra palaciū cause pue-
niret examinatio. Et primū quidē interrogare mulierē quis eam
ad metatum duxisset episcopos que dixit quendam iuuenem ad se venisse
se aduentum indicasse pegrinorum et quid opus haberent. Et quē vespe
veniens duxisset eam ad habitaculū quoddā eāque intra ianuam do-
mus et porticum introire precepit. Adiecit etiam inquisitionem episcopi
et terrorem factum et orationem eius et supuenientium repētinas in-
uasiōes. Nec iudices agnoscētes captū in alios iuuenes medicū de-
ruxerunt. Qui non expectans necessitatem verberū machinatū con-
siliū patefecit et onagram hec omnia perpetrasse confessus est. Qui
deductus ad medium Stephani dixit hec omnia precepisse. Sic igitur
Stephani cognoscētes iniquitatem presentibus tunc episcopis permisit
ut eum dānarent. Et ab ecclia procul expulsus est non tñ ab arriana
peste liberata est ecclia. Nam Leoncius post eum ordinatur genere

phrigio volūtate nequissim⁹. Verum Constanci⁹ ea que con⁹ epōs fuerant machinata expimento cognoscens scripsit Athanasio maximo et semel et scōo et terciō inuitans ut a partib⁹ remearet hesperijs sicut ipis lris indicat. Ca. Vicehimum sextum.

Exemplar eplē Constanci⁹ ad Athanasium episcopum.

Constanci⁹ victor august⁹ Athanasio epō. Plurimū te circumferri et fluctuari ferocib⁹ maris vnois nre mansuetudis demencia nō pmisit. Patria quippe terra nudatum et p̄uatū p̄p̄ijs rebus errātemq; p̄ loca inuia bestiarū indefecta nostra pietas non desperxit. Ideo igit̄ diu distuli scribere voluntatis mee p̄positum. sperās sponte te ad nos forte venturum et laborū satisfactioē a nobis exigē. Veruntū quōz forte timor impediuit volūtatis tue propositum lras largitate plenissimas. ad tuā beatitudinem destinauim⁹. ut sine metu nris aspectib⁹ velociter tuā presentiam p̄bere festines quaten⁹ desiderio tuo potitus expiaris nram clementiā in p̄p̄ijs restitut⁹. Hac etenim causa et dñm meū frēm q; constantē victorem augustū p̄ te rogauim⁹. ut tibi potestatem ad nos tribuat veniēdi. quaten⁹ ut ambo nob̄ anuētib⁹ restitut⁹i patria maximū grē nre pign⁹ oleq̄r.

Vicehimum septimum.

Exemplar eplē scōe Constanci⁹ impatoris ad Athanasium ep̄m.

Constanci⁹ victor augustus Athanasio epō. Licet priorib⁹ lris significauerim⁹ quaten⁹ sine sollicitudine ad nrm debeas venire comitatum eo q; maxime velim⁹ te ad p̄p̄a restituere. tñ et nunc has lras ad tuam direxim⁹ sanditatem per quas inuitam⁹. ut sine aliqua incredulitate vel metu ascendēs. publicis vehiculis ad nos venire festines vt que desideras possis adipisci. xxviij.

Exemplar eplē terciē eidem ad Athanasium.

Constancius victor augustus Athanasio epō. Dum in edisula degeremus presentibus presb̄is tuis placuit. ut a te destinatus p̄b̄is ad nrm debuisses festinare comitatum quatenus vidēs nros aspectus repente p̄perares ad alexandriam. S; quōz plurimū preterijt temp⁹ ex quo suscipiēs a nobis lras non occuristi p̄pterea etiam nunc cōmonere te festinauim⁹. ut vlt̄ nunc tuā presentiam nob̄ velociter presentare contendas. et ita possis patrie tue restitui tua q; secur⁹ oratione frui. Ad plenam vero cognitionem Achitū diaconū

destinauimus. a q̄ possis agnoscere et nostri animi voluntatem. et
quoniā ea que optas poteris impetrare. Has epistolas in aquileia
suscipiens Athanasius illic enim relicta sarvica morabat̄. mox re-
cucurrit ad romam et ostendens literas Julio episcopo. in maximo
gaudio ecclesiam fecit esse romanam. Putabat̄ etiam orientis impa-
tor eorū fidei consentire. eo q̄ ad se Athanasium fiducialiter euocaret.
Julius aut̄ in alexandria clericis atq; plebi hec de Athanasio scri-
pta direxit.

Iulius archiepiscopus presbiteris et diaconibus et plebi habitanti-
bus alexandria dilectissimis fratribus in dño salutem. Congaudeo
vobis et ego dilectissimi fratres. quōz fructū v̄re fidei ante oculos iā
videtis. Hoc etenim vere gestū quilibet inspiciet in fratre et in ep̄o
nostro Athanasio. quem pp̄ puritatem sue vite et vestras oratiōes
restituit vobis deus. Ex hoc itaq; credit̄ puras et caritate plenas
orationes v̄ras ascendisse semp ad deum. Memores enim estis pro-
missionum celestium atq; dilectionis quā ex doctrina predicti fratris
mei athanasij didicistis. et integre cognouistis sc̄m insitam vobis
fidem quam p̄cepistis. quōz nō vsq; ad finē ipse a vobis possit ab-
duci. cui⁹ orationes in sanctissimis animab⁹ vestris tanquā p̄nteg
semp habuistis. Ergo non pluribus mihi verbis op⁹ ē vob̄ scribere
Quęcunq; enim vobis a me potuerūt dici. hec iam fides v̄ra p̄cel-
sit et diuina gratia cōmunis oratiōis n̄re vota compleuit. Congau-
deo siquidem vobis iterum dico cōgaudeo quōz inexpugnatas aīas
in fide seruastis. Sed etiam ipsi fratri meo Athanasio nō minus cō-
gaudeo. quia licet multam sit passus tristitiam. neq; vna hora v̄ri
desiderij et caritatis oblitus ē. Nam licet corpore ad tempus sit a vob̄
abstractus. t̄m spiritu vobiscū degere vicebat̄. Et ego quidē carissi-
mi fratres omnē temptationē contra eum surgentem. reor sine gl̄ia
non fuisse. Nam et vestra et eius fides cognita est vniuersis et cōpro-
bata. Si enim non tanta et talia prouenissent quis credet. q̄ ad nos
tale iudiciū tantamq; caritatem circa talem exhibuistis episcopum
aut illum potius se tantis circumdari virtutibus. per quas spe cele-
sti fraudatus non est. Promeruit igiṛ quolibet modo et nūc et i futo-
etiam confessionis gloriosum martiriū. Frequenter enim terra ma-
riq; plurimū estuatus. omnē prauitatē arriane oculcauit hereseos.

Et crebro p inuidiam vsq; ad piculū impulsus contemnit mortem
 Munitus omnipotēti deo . et dño hiesu xpo saluatore nostro sperās
 et inimicias declinare et consolationi vestre restitui. Deferens vob
 maiora trophea . ex fortissima conscientia pro quibus et vsq; ad ter
 minos terre totius apparuit gloriosus. Fiduciam itaq; habens sui
 ppositi celestis q; doctrine clarificatus immortalis iudicio et a vobis
 reuertitur diligēdus. Igitur apud vos clarior nunc est q̄ tunc qñ pro
 factus a vobis ē Nam si materias preciosas id est aurū atq; argentū
 ad purgandum ignis probat quid dignum dici poterit de tali tan
 to q; viro . Qui cum tantas tribulatiōes et picula deuicisset reddi
 tunc vobis immaculatus. Non iam a nobis solūmodo h̄ compro
 batus ab omni concilio. Suscipite liquidem nūc fratres carissimi cū
 omni diuina grā pastore vestrū ac presulem tanquam vere athana
 sium cū his qui tantis laboribus eius participes sūt effecti . et gau
 dete fruētes oratiōib; qui pastore vestrū ut ita dicam? esuritis atq;
 sititis . qñ etiā ipi vřaz sanctitatē salutarib; scripturis cibastis atq;
 potastis. Nā cū degeret in pegrinis vos ei consolatio fuistis et in p
 secutione atq; periculis refouistis eum fidelissimis vřis aīab; et mē
 tib;. Ego siquē iā exulto considerans et ratione prospiciēs in eius re
 uersione vni? cui? q; vřm gaudiū et plebis votiuam occursonē . et
 concurrentiū gloriosam festiuitatem . Et qualis ille vobis erit dies
 et quantus . remeante sc; fratre meo et quiescētib; pacis malis quo
 rundam machinationib; sarcitis nec non et preciosa ac votiuā re
 uersione cunctos i quadā plenissimi gaudiū leticia copulāte. H̄mo
 di vō gaudiū vsq; ad nos magnitudine sua pertingit . quibus diui
 nitus etiā hoc constat esse concessum . quatenus et nos debeam; ad
 laudem tanti viri consurgē. Sed meli; ē ut epistolam oratione dau
 dam;. Deus omnipotēs et h̄ vnigenit; fili; dñs nř hiesus xps . hoc
 gaudiū vob; pbeat in eimū dignū tribuēs pmiū ammirabili vře fidei
 quam circa pontificem vřm glorioso testimonio demonstrastis . ut et
 vos et qui vobiscum sunt hic et in futuro meliora possideatis . que
 oculus non vidit . non auris audiuit . nec in cor hominis ascendit
 que preparauit deus diligentibus se . Per dominum nostrum hie
 sum christum per quem et cum quo omnipotēti deo gloria in secula
 seculorum Amen. Valere vos opto carissimi fratres. . . . .

His itaq; literis confidens athanasius ad orientem venit. Quē
constancius imperator non tunc moleste suscepit. sed eum cir-
cumuenire temptabat molitione summissus arrianorum et dixit ad eum
Sedē equidem tuam decreto concilij nobisq; consentientibus recepisti.
sed quia sūt aliqui in alexandria populi tuā declinātes cōmuniōez
vnam eos in ciuitate ecclesiam habere pmitte. Ad hāc ppositiōez
athanasius mox occurrens ait, O imperator potestātē habes iubere
simul et agere quecunq; volueris, Sed etiā bñficiū ego a te deposco.
quod mihi contēvi precor. Prācipe vero continuo se daturum esse p-
nunciante. repente subiunxit athanasius idem bñficiū sibi largiri
petens quod querebat imperator accipe. Vnā enī et ipse sibi etiā po-
stulabat dari per singlas ciuitates. declinātibus arrianorum cōmuniōez
Igitur athanasij sentēciā vtilem sibi cognoscētes arriani. hoc quidez
differendum esse dixerunt et agendum quod placeret imperatori qā
impator paulo et athanasio et marcello et asclipe gazeo et lucio acri-
opoleos sūm ea q̄ i oratio sardiceno placuerūt p̄pas restituerat seozz.
vnde p̄cipalia sacra p singlas ciuitates ad eozz mittebant etiāz q̄
bus videbat ut eos repēs susciperent. Igitur i ancya expulso ba-
silio et pro eo introducto marcello nō fortuita turba prouenit. que
derogationem contraria sapientibus irrogauit. Asclepā v̄ continuo
gazei susceperunt. In macedonia ciuitate macedonius ad modicū
tempus paulo successit. apud semetipsum i etiā remota collectiōez
agens. Pro athanasio tamen solo. imperator ep̄is et clericis atq; ple-
bi scripsit. vt eum libenter susciperent insup etiā que contra eum in
iudicijs acta fuerant alijs literis aboleri iussit. Que v̄o de ambato-
rebz scripta sūt hec esse noscuntur. Ca. xxxj. et plebi,

Ep̄la Constancij pro athanasio scripta i alexandriā egypti ep̄is
Istor constancius maximus pius ep̄is et presbiteris catholice
ecclie. Reuerentissimus ep̄s athanasius non ē dei grā derelictus
Nam licet breui tempore humana fuerit probatione submissus. tñ
debitū p̄uidētie vniuersa p̄spiciētis noscāt suscepisse decretū recipiēs
volūtate dei n̄ozz iudicio patriā suā parit et etiāz. cuius diuio nutu
presul extabat. Huic enim osequēter oportebat nostrā ad eē māsue-
rudinē quatenus oīa aduersus eū et ei⁹ cōmunicatores definita oīsq;
suspicio et illusio contra eos gesta de cetero sit inanis et vacua. Et

releuatio quam dudū clīci ei? habuerūt. opeēt firma pmaneat. Sz etiaz hoc ei? grē adiciēdū eē cēsum? qten? om̄s ordines sacri cogno: scāt cōcessū oib? sibi diūctis. ut sine timore sint siue ep̄i siue sint clīci Sufficit enī vnicuiq? circa eū recte volūtatis initiū. Quicūq? enim meliori iudicio atq? parte ostituto hui? eligūt om̄nionē. hos om̄s precipim? ad instar pcedētis prouidētie etiā nūc volūrate dei nr̄e grē largitatib? adipisci.

Alia epla ei?dē p Athanasio.

Idem constātin? maxim? pi? pplo alexandri? ecclie catholice, In oib? exhibētes nr̄e eq̄tatis intētiōz. sciētesq? q̄ diu prouiden tia v̄ri oēplatoris estis alienati. id ē pōtificio athanasij qui pp̄t in fertam rēctitudiez suorūq? moy? p̄bitatē cūctis innotuit. eū demuo ad vos destinare censuim?. Nūc itaq? consuete et opeētē suscipiētes. et apud clementē deū adiutorē orationū hñtes. vob? ograū siml et nob? placitā ocordiā atq? pacē fm ecclie sanctionē vobiq? p̄bate. sufficientē festinate seruare. Nō enī rationabile ē aliquā discordiā aut inē vos agitari tumultū nr̄oz tēpor? disciplie contriū. Et hoc quidē abeē a vobis oīno volum?. Oratiōib? aut sufficient. eo sez presule et adiu tore apud deū vos sollēnit instare ammonem? qten? tali pposito ad oīm vota pueniēte etiā gētiles idoloz errori haden? seruiētes. ad co gnitionē sacre religiōis sub alacritate festinēt. O carissimi nob? alex: antzini: rursus igit ammonem? ut i his que dicta sūt p̄sistatis. et om̄s ep̄m dēcto supno nr̄a q? sentēcia destinātū. libēter et pie suscipia tis: sz toto aīo totaq? volūrate amplectendū existimetis. Hoc enī sz vos decet et nr̄e māsuētudini noscīt ouenire. Vt aut oīs tbe sediciōis occasio pimat iudiciū apud vos habitis lris nr̄is precipim?. qten? om̄s q̄s sediciosos agnouerūt. legitime v̄iōide subijciāt. Vtrāq? igit perspiciētes et nr̄az cū deo sentēciā et rōnem p̄filiōis v̄re nec non et suppliciū cont sediciosos invidiū cōpetent et ograue sacre religiōis iu ra seruare et p̄vidiū deo amabile virū oī reuerētia sz honore colite Et oīones vna cū eo p vobis ipis et nr̄e vite fauore oīm saluatori deo letant offerte. Epla impatoris p athanasio aboleri iubēs que circa eum acta sūt.

Idem constātin? augustus Nestorio, Eadem vero forma prest: dibus auguste nicee thebaidis. et libie scripta est. Quocūq? dudū allehonē et iniuriā athanasio ep̄o cōmunicatiū repit adum.

hoc nunc aboleri precipimus. nam et ministeriū quo priuati fuerāt eius clerici eisdem rursus volumus obtinere. Hanc itaq; præceptioē nostram seruari censem. quatenus athanasio epō sue ecclie restituto cōmunicatores eius habeāt ministeriū quod semp habuerūt. Quod etiam reliqui cleri habere noscunt. et ipsi gaudio potiant. xxxij.

Tantis et talibus epistolis munitus sanctissimus athanasius per siriā aggressus venit in palestina apprehēdens q; hierosolimā et epō maximo innotescens gesta sardicē concilij. et quia constancius impator illoꝝ decreto iudicio q; consenserat. preparauit ut epōꝝ illic habitantiū sinodus ageret. Maximus autē ep̄s in nullo segnis. de siriā atq; palestina uniuersos euocauit epōs factozq; concilio restituit et ip̄e beato athanasio cōmuniōem et dignitatē. Scripsit q; etiā ip̄a sinodus alexandrinis. et oib; i egipto et libijs episcopis clericis atq; plebi ea q; de athanasio gesta atq; decreta sūt. Ob quam rem valde maximo detraxerūt athanasij derogatores ep̄i. quoz primus deponens eū rursus ex penitentia tanq; nihil fuisset actum. sententiam p̄ athanasio protulit cōmunionem dignitatēq; preberet.

Hec agnoscentes visacius et valens qui circa arrianum dogma studiū habuerant declinantes a p̄ori uolūtate rome profecti sunt. libellūq; penitentie iulio offerentes epō. et in consubstantialitatis consensere sermone et literas athanasio direxerūt. seq; ei de cetero cōmunicare professi sunt. Sic itaq; tunc visacius et valens gestis athanasij supati conuersi sunt. Athanasius ergo per pelusiū pergebat ad alexandriam. Transiēs autē p̄ ciuitates edocebat ut arrianos uniuersū declinarent et cōsubstantialitatis dogma complecterent. In quib; dā ecclesijs etiam ordinatiōes fecit. Et hoc fuit initiū iterū alterius. q̄rele aduersus eum quia maloz ecclesijs ordinare presumpsit. Hec itaq; de athanasio prouenireunt. xxxij. libellū

Utereā respublica fortuitis casibus uigebat. Vnde que sunt capitularia non incongruū breuiter explanare. Igitur quia edificatore constantinopolitane ciuitatis moriete constantino tres eius filij imperiū susceperunt in precedētibus ē narratū. Sciendum autē q̄a cum istis imperauit sobrinus eoz. nomine salmācius. uocabulū patris h̄ns. Qui dum paululū imperasset a militib; est inemptus nō inbete constancio ut occideret. nō tñ p̄hibete. Dum uo cōstātinē

iunior fratris partes inuadet. et ipse a militibus aggrēssione facta pemptus.
 Hoc aut iam sepe dictum est. Post mortē vero constantini iunioris
 persecutum contra romanos motū est bellū; in quo constantius p-
 ficere non valebat. Nam dum nocte p̄liū circa fines romanorum
 atq; persarū fuisset gestū validiores tunc perse ad breue tempus in-
 uenti sūt. Quo tempore neq; christiani sub quiete degebant. h̄ p̄ atha-
 nasiū de consubstantialitatis verbo circa eccl̄as erat pugna. xxxv.

Senig apud antiochiam non concordabāt professione sua cle-
 rus et populus. h̄ p̄ choros ut est consuetudo ad hymnos di-
 cendos deo ī sine psalmoz monstrabāt pp̄am volūtatem. Et hi qdē
 patri et filio sicut equi honoris gloriā dicebāt. Hi v̄ patri in filio
 p̄ interpolationem p̄positionis filiū h̄m eē monstrabant. His ita ge-
 stis alacer quid ageret leoncius. qui illo ex heresi adūsa. sedem an-
 tiochie gubernabat. dum prohibere nō presūmeret eos qui h̄m tradi-
 tionem niceni concilij p̄fallerēt deo. quia metuebat ne sedicio nasce-
 retur in populo. hoc dixisse ferē tangēs caput suū iam canū. hoc in-
 quit niue soluta. lutū congeretur immensū. Per hoc ostēdens quia
 se defūcto sedicionem ī populo generaret illa discordia. que in hym-
 nis fiebat. non patētibus suis successoribus cū populi varietate sen-
 tire. Athanasius igitur veniēs ad egiptum; innotuit sinodales
 epistolas iulij romani pontificis. insup et sinodalem maximi hie-
 rosolimitani que talia continere dinoscuntur. Tricesimū sextū

Sancta sinodus hierosolimis congregata; p̄ egiptū. libiam.
 et alexandriam constitutis presbiteris. diaconibus. et plebi.
 fratrib; desiderantissimis in dño salutem. Cunctozū ei digne gr̄as
 agere non valem;. Fratres carissimi. in quibus enim miracula sp̄-
 egit. etiā modo cū eccl̄ia v̄ra fecit pastorem vestrū et dominū. con-
 sacerdotē q; nostrū athanasiū vobis sua pietate restituens. Quis
 enim aliqñ sperauit. oculis carnalibus intueri que nunc se nos se
 vos inspicitis; respicientes quem videre desiderastis; Sed vere ora-
 tionis v̄re adeo omniū sūt auoite qui curā habet eccl̄ie sue et v̄ra
 lacrimas atq; gemitus semp̄ inspexit. Quapropt̄ vestras audiuit p̄-
 ces. Eratis enī sic oues abiecte et fatigate. nō h̄ntes quippe pastore
 Propterea visitauit vos celitus pastor verus et de pp̄is ouibus curā
 gerens. restituit vobis quem noscimini concupisse. Ecce enī et nos

oīa pro ecclesiastica pace facientes · vestrag dilectione conspirantes
in eius amplexum precessim? comunicantes ei et per eum vobis lo-
quim? scripta q? p?sentia destinam?. Itaq? b̄m gratifica vota vestra
scitote nos quoq? cum eo vīculo caritatis obstrictos, Debetis etiā p
pietate deo amabiliū n̄roz impator? incessanter orare · quōz et ipi co-
gnoscentes v̄m desiderū vob? eū restituē destinavūt, Omni ergo ho-
nore tensis manibus suscipiētes illū · gratificas orationes offerte deo
qui vobis talia condonavit. Festinātes siquidē sp̄ in deo gauvē et
glorificare dñm per quē et cum quo patri gl̄ia ī secula sc̄loz Amē,
Agnovit arrij sedatores et deposuit, Quib? a se depositis ec̄ias eoz
precepit fidem tenē niceni concilij eāq? sūmo studio custodiri.

SOCRATES.

xxxviij.

Sic itaq? se reb? h̄ntib? magnenci? tyran? circa partes emerit
hesperias. Qui cōstātē impatorē occidentaliū partiū factō volo circa
gallias interemit. Quo gesto intestinū inflāmatū ē bellū. Magnen-
cius etenī tyran? cūctā tenebat italiā affricāq? et libiam simul et gal-
lias. In illirico v̄ et ī sp̄imio aliud rursus excitatū ē bellū · p tyranū
noīe britannionē. Sz etiā romā tumultus non fortuitis detinebat
fratruelis nāq? ostātini nepocian? noīe · impiū assūpserat monach-
ozum virtute suffultus et nepocianū quidē magnencij milites depo-
suerūt. Magnencius autē p̄cedēs vniūsas partes vastabat hesperie
noz igit oīm maloz immēsa v̄fluxio breui tpe generata ē. Quar-
to enī anno post sardicēse v̄ctū · hec acta noscuntē consulatu sergij
et nigriani. His itaq? nuncijs apparebat q? ad constātiū solū impij
iura puenissent. q? p̄vedū v̄c tirānos semetiꝑz q? potat preparabat.

Huerfarij siquidē athanasij oportunū se tēp? iuenit · xxxviij
se iudicantes · rursus aduersus eū machinabant, Tunc im-
peratorē constancio suggesserūt · quia omnē egiptū sūbūitissz et libiā
Inuidiā v̄ maxime auxit ei? eo q? ordinationes ī parrochijs fecisset
alienis Athanasius ergo interea dū venissz ad alexandriā sinodum
egiptioz congregavit ep̄oz q? consona decreuerūt · sardiceno concilio
atq? hierosolimis celebrato. Cōstāci? igit impator dudū et ip̄e ar-
rianoz sedā preoccupat? oīa que paulo anteri? ei placuerūt ī v̄triū
demutavit. Et primū quidē ec̄cie constātinopolitane pontificē pau-
lū deportari iussit exilio, Quē deducētes icōcussio armenie suffocarūt

Marcello autem demum p[re]dicto eccl[esi]ar[um] ancyran[am] basili[am] rursus inuasit.
 Lucius autem hadrianopoleos ferro vindict[am] in carcere moritur. Tan-
 tum q[ui] valuerunt q[ui] de athanasio dicebant. q[ui] velut i[n] immensu[m] furore
 eades[em] impator[em] eum ubi cunq[ue] reperiret. iuberet occidi. Et cum eo
 theodolu[m] et olippu[m] presules eccl[esi]ar[um] tracen[s]iu[m]. Igit[ur] athanasiu[m] impa-
 toris volu[n]tas non latuit. sed p[re]sciens fuga dilapsus e[st] et minas p[ri]-
 ncipis declinauit. Cui[us] fuga[m] declarauerunt arriani p[re]cipue narcissu[s]
 neronianis ep[iscopu]s georgius Laodicius et Leonid[us] t[ame]n antiocene presul
 eccl[esi]e. Is eni[m] cu[m] p[re]sb[ite]r[us] e[ss]et dignitate p[ri]uat[us] e[st]. Quia cu[m] muliere eusto-
 lia no[m]i[n]e degens et turpem suspicio[n]e celare volens. genitalia sibi met
 noscitur abscidisse et de cetero quidem fiducia[m] cu[m] muliere viuebat
 Postea vero studio impatoris constantij in antiocena eccl[esi]a ordina[n]s
 ep[iscopu]s post stephanum qui p[ri]mitus successerat placito. Nec igit[ur] de his
 dicta sufficiat.

xxxix

Et tempore constantinopoli macedoni[us] tenebat eccl[esi]as paulo
 ses amputato p[re]dicto hoc modo. Qui de impatore p[re]sumens
 xpianis commouit bellu[m] et non min[us] q[ui] q[ui] tyra[n]ni eo t[em]p[or]e faciebant.
 Suadens enim impatori ut ei eccl[esi]as vastati ferret auxiliu[m]. egit ut le-
 ge firmarent[ur] quecu[m]q[ue] pessime agere nitebat[ur]. Munies aut[em] s[er]uatiq[ue]
 monasterijs pl[ur]imis que ip[s]e p[ro]p[ri]a voluntate i[n] constantinopolitana
 v[er]be constituit et p[ar]tis ep[iscop]o[rum] i[n] circuitu positoy frequenter dicit afflix
 isse pauli dogmata sapietes. Et primu[m] quide[m] eos eccl[esi]is expulit deinde
 vero co[m]municare sibi coegit. Ita ut pl[ur]imi plagaru[m] immanitate defi-
 cerent alij vero substancijs alij humana ciuilitate p[er]uarent. Alijs in
 frontib[us] caracteres ponerent[ur] ut e[ss]ent h[er]etici signo notati. Nec itaq[ue]
 faciebant p[er] omnes orientis v[er]bes p[re]cipue t[ame]n constantinopoli. Quia
 p[er]secutionem primo tardantem macedonius auxit ep[iscopu]s. Helladice &
 ciuitates illirici et hesperie partes manebunt immote.

HISTORIE TRIPERTITE LIBER
 QVARTVS EXPLICIT FELICITER

INCIPIT LIBER QVINTVS

Sequuntur tituli capituloy libri quinti